

Driemaandelijks - Cursusjaar 2002-2003- Afgiftekantoor: 8800 Roselare

centrum gregoriaans

n i e u w s b r i e f

Jaargang 4, nummer 1, Sept. 2002

EEN NIEUW KADER VOOR DE COMPLETEN

Sinds dit jaar zingen de cursisten de Completen in de opgefriste Aloysiuskapel, al draagt ze niet meer die naam. De herinrichting van deze kapel van de Oude Abdij van Drongen past in de algehele restauratie van het centrum. Het is de vierde herinrichting sinds de intrek van de jezuïeten in deze abdij. Vroeger, in de tijd van de Norbertijnen was dit de kapittelzaal, de zaal waar de monniken traditioneel samenkwamen om over de grote dingen te praten en te beslissen. De jezuïeten, die geen kapitels hielden, richtten deze grote ruimte in als kapel, gewijd aan één van hun heiligen, Aloysius.

Het was een voor onze opvattingen ouderwetse inrichting: een melo altaar, mooie houten knielbanken, een paar zoete schilderijen. Eind de jaren zestig werd deze wat muffig geworden ruimte als niet meer aangepast beschouwd en, zoals toen gebruikelijk, werd samen met de nieuwe opvattingen alle meubilair genadeloos verstrooid, afgebroken, vernield of verkocht. De nieuwe opvatting werd de fameuze blokkendoos, die in theatervorm rond het altaar opgesteld stond. Als het altaar niet gebruikt werd, dan diende de ruimte als gespreksruimte. Menige jongere zal zich dit parlement wel goed herinneren. Paste deze moderne opstelling niet goed in deze mooie ruimte, het voltapijt van de blokkendozen werd nog sneller muf dan het vroegere decor. En intussen evolueerden ook de geesten en beseft men nu méér dan voorheen dat er nood is aan een ruimte waar het stil is,

waar men kan bidden, en waar men stijlvol eucharistie kan vieren. Terug naar de wortels dus! De nieuwe kapel mag er zijn. Sober wit geschilderd, veel indirecte verlichting, mooi parket, licht purperen gefilterd licht door de hoge ramen. Op antifonale wijze staan twee blokken knielbanken tegenover elkaar opgesteld, terwijl een derde blok banken daarop aansluit. Mooie, van de ondergang gerecupereerde banken. Recent werd een monumentaal nieuw altaar opgesteld en op 27 augustus werd een nieuw zachtklinkend Collon-orgel ingespeeld, waarmee de nieuwe kapel langzaam haar voltooiing nadert. Voor wie even stil wil worden, is een bezoekje aan deze kapel een aanrader; de hele gang ernaartoe is trouwens als stille ruimte opgevat. Deze herontdekking van stilte en verinnerlijking doet mij denken aan wat ons Centrum ervaart bij nieuwe cursisten, waarvan een groter deel dan voorheen precies dit zoekt in deze zang die ons allen zo uitermate boeit.

HEET VAN DE NAALD

17de congres IMS/Cantus Planus, Leuven, 1-8
augustus 2002

De Internationale Musicologische Vereniging (International Musicological Society) houdt om de vijf jaar een groot internationaal congres, waarop nagenoeg de hele musicologische wereld vertegenwoordigd is. Dit jaar vond het gebeuren in Leuven plaats, georganiseerd door de Alamire Foundation en de afdeling Musicologie van de K.U.Leuven. En kleinschalig is het niet geworden: maar liefst 682 lezingen op één week tijd, over alle domeinen van de muziekwetenschap.

Binnen de IMS verenigt de studiegroep Cantus Planus musicologen die zich op het gregoriaans en aanverwante tradities toeleggen. Ook hier waren een aantal ronkende namen aanwezig: David Hiley, Michel Huglo, Rebecca Baltzer, László Dobszay en Marie-Noël Colette, om er maar enkelen te noemen. De Lage Landen waren vertegenwoordigd door Jacqueline Elemans en Ike De Loos. Vlaamse muziekwetenschappers blonken uit door afwezigheid. Als er al Vlaamse musicologen zijn die onderzoek doen naar het gregoriaans, dan hebben ze zich op dit congres alvast niet laten zien..

Een aantal inhoudelijke zwaartepunten waren: recent onderzoek naar heiligenofficies, de relatie tekst-muziek-semiologie, (nieuwe) bronnen en de op- en uitbouw van geïnformatiseerde databanken voor gregoriaans, zoals de Canadese CANTUS-Database.

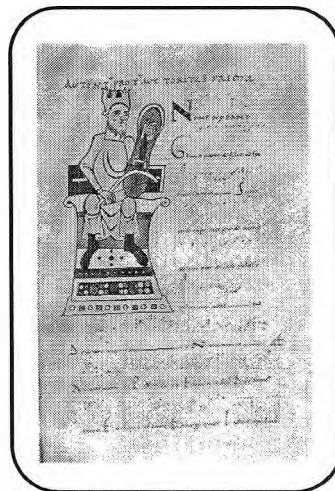
Het strekt de organisatoren tot eer dat de musicologie niet enkel dode letter bleef: naast beiaard- en klavierconcerten (Joris Verdin en Jos Van Immerseel), waren er ook twee concerten waarin het gregoriaans een belangrijke rol speelde. Psallentes zong op 3 augustus gezangen uit de officies voor de H.Trudo en H.Bavo. Hetzelfde ensemble verzorgde op 5 augustus een concert ism de Capilla Flamenca, met op het programma de Missa De septem Doloribus (en bijhorend proprium) van Pierre de la Rue.

Pieter Mannaerts

GESCHIEDENIS VAN HET GREGORIAANS

Van buiten als een weesgegroet, zo was het. In de eerste eeuwen van het gregoriaans moeten de zangers krachtpatsers geweest zijn. Hoe leg je anders uit dat je een snel groeiend repertoire van buiten kent als een weesgegroet? De teksten, ja, die kon je natuurlijk opschrijven. Maar de melodie? Wat deed je daarmee? Het neumenschrift is pas in de negende eeuw ontstaan en een echt notenschrift nog veel later. Een kerkzanger die zichzelf respecteerde, moest de duizenden gezangen gewoonweg van buiten kennen. Geen werk voor doetjes. Ook niet voor amateurs trouwens. Zingen was een dagtaak.

Was hun geheugen misschien zoveel beter dan het onze? Waarschijnlijk niet, al was het ongetwijfeld wel beter geoeffend. Ze beschikten ook over trucs die het memoriseren makkelijker maakten. Een bekende truc was het gebruiken

van formules. Het gregoriaans bulkt ervan. Een beetje geroutineerde zanger herkent ze ook vandaag nog tijdens het zingen: de manier waarop een melodie wordt negelegd, waarop een muzikale zin begint, waarop een halfzin wordt beëindigd zodat de melodie als het ware vraagt om meer. Denk maar aan de eerste noten van het Gaudeamus op 1 november (GT 619), of aan de vele cadensformules in de tractus of in de psalmodie.

Wie een beetje handig is met formules kan er aardig mee improviseren. Je kleeft ze gewoon aan elkaar en maakt er een heel mooie melodie van die telkens toch weer anders klinkt. Zo moet het ongeveer gegaan zijn bij die zangers van weleer. De ene melodie groeide gewoon uit de andere. Uitgaande van tekst pasten ze een bestaande melodie aan, plakten de stereotype formules op de geëigende plaatsen en breiden de rest aan elkaar met wat overgangsnoten. Het klinkt eenvoudig, maar dit vraagt natuurlijk wel veel muzikale ervaring. Nog een reden om aan te nemen dat het hier vrijwel uitsluitend om beroepszangers ging die van 's morgens tot 's avonds niets anders te doen hadden dan te zingen.

Veel van die formules zijn op het woordaccent geënt. Ze waren dus bij uitstek geschikt om een (Latijnse) tekst reliëf te geven. Van alle vormen van rituele vocale kunst is het gregoriaans waarschijnlijk de kampioen van de tekst. De melodie staat alleen maar ten dienste van het woord en mag dus nooit de tekst onverstaaanbaar maken. Dat ze dat voor elkaar gekregen hebben, is misschien wel de grootste verdienste van die vierde-eeuwse rakkers.

Willy Schuyesmans

STAGE GREGORIAANS

met David Eben in Rânes, Normandië,
22-28 juli 2002

Tot voor enkele jaren werd in het Normandische stadje Sées een jaarlijkse zomerstage georganiseerd. Toen deze dreigde dood te bloeden namen Jean-Marie Godard en Françoise Pétron het op zich om het gregoriaanse luik

hiervan in leven te houden. Op eigen initiatief en in eigen huis onthaalden ze David Eben en al wie van deze Tsjechische dirigent leren wil. Dat deze heel wat te bieden heeft, staat buiten kijf: onder zijn leiding realiseerde de Schola Gregoriana Pragensis tal van schitterende opnamen. Behalve dirigent is David Eben ook musicoloog en bereidt momenteel een doctoraat voor aan de universiteit van Praag.

Op het menu: veel zang, meer bepaald een concertprogramma voor de zaterdag, een mis op zondag. Eben had voor variatie gezorgd: naast 'klassieke' 10de-eeuwse gezangen kwam ook een aantal stukken op poëtische teksten (o.m. sequentia's) uit Compostela, Limoges en Bohemen aan bod, een stukje uit de Lamentaties van Jeremia en twee delen uit een mis van Petr Eben, componist en vader van. Daarnaast werden elke avond de complete tenoren gezongen, telkens in één van de talrijke, oeroude, kleine kapelletjes die Normandië rijk is. Voor wie interesse had, was in de namiddag mogelijkheid tot verdere verdieping van het gregoriaans: achtereenvolgens kwamen koördirectie, semiologie, analyse van typemelo-

den en centonisatie ter sprake. Er waren een 25-tal deelnemers, afkomstig uit zeven verschillende landen. Toch was de voertaal Frans, af en toe doorspekt met wat Engels, Duits, Luxemburgs en ... Nederlands. Het niveau was eerder heterogeen: van beginners tot semi-professionelen. Er was steeds wel iemand van wie je nog wat kon leren, niet in de laatste plaats van David Eben zelf, natuurlijk. Anderzijds was het echt niet gemakkelijk om met de groep een wat gelijkmatig niveau van zang te bereiken.

Al bij al is het een stage die er zijn mag: een mooie omgeving, een warme en vriendschappelijke sfeer, en de persoonlijkheid en competentie van David Eben nodigen zeker uit om er terug te keren!

De stage gaat ook volgend jaar opnieuw door, waarschijnlijk in juli, de precieze data liggen nog niet vast. Voor inlichtingen: fpetron@club-internet.fr

Pieter Mannaerts

TRANSRELIGIOSA, EEN OASE

Is dit een zwaluw van een nieuwe lente? Ook De Morgen - vaak gespitst op anti-christelijke nieuwsjes - had er in uitvoerige verslaggeving hulde voor. De Beursschouwburg, evenmin een oord van aandacht voor religieuze waarden en klassieke geestesstromingen, organiseerde een muziekfestival in de lente over de klanken en de noten van de drie godsdiensten van het boek: islam, jodendom en christendom. De Sint-Antoniuserkerk, donker, mysterieus, traditioneel - met een dertiende eeuwse Mariabeeld - en gelegen in een Brusselse migrantenbuurt was het decor. De locatie op zich was symbolisch: moslims bewonen de straten die de katholieke kerk omringen en Le Triangle aan het Zuidstation is een plek van joods confectievernuft. Transreligiosa bracht onze lievelingsmuziek, het gregoriaans, in een context van arabo-andalousische en joodse

melodieën en teksten. Intellectuele spel van Transreligiosa was een Marokkaanse dertiger, Bahae'ddine Rouas, geboren in Tanger (een ontmoetingsplaats van Afrikaanse, Arabische, joodse cultuur en Europese artistieke inwijkelingen), was bakkerszoon in Brussel. Hij studeerde architectuur en geschiedenis aan La Cambre en de ULB. Door de organisatie van de concerten van de soefi-groep Ibn Arabi legde hij contacten met de Beursschouwburg. Daaruit groeide de idee en de programmatie van Transreligiosa.

Verbindend thema was het hof van de dertiende eeuwse Spaanse vorst Alfonso X waar christenen, joden en arabieren harmonieus samenkwamen. Is deze utopie herbeleefbaar in onze Vlaamse steden? Een hoogtepunt van de negen concerten was het Ensemble Cantilena Antiqua met een repertorium dat moeiteloos overschakelde van gregoriaans naar hebreeuwse gezangen en mozarabische ritmen. Leidraad was het Hooglied, een bron van liefde en mystiek.

Frans Crols

PELGRIM NAAR MONTSERRAT

De gregoriaanse morgenzang van de Benedictijnen van Montserrat in de basiliek van de Zwarte Madonna van Catalonië was een hoogtepunt van de slotdag van El Cardoner. De Benedictijnen van Montserrat, en hun knapenkoor - dat elke middag de dienst verzorgt - zingen hemels als gezanten van het transcendente. De pelgrimstocht El Cardoner verbond voor de derde maal, tussen 1 en 14 augustus, La Seu bij Andorra en Montserrat, een spectaculair bergmassief bij Barcelona met een religieus heiligdom dat een symbool is van het Catalaanse nationalisme. El Cardoner volgt een traject dat een belangrijke rol speelde in de bekering van Ignatius van Loyola. Door zijn verwondingen en gedwongen rust keerde de krijgsman zich naar God. Hij wilde een organisatie opbouwen die de bestaande ordes naar de kroon zou steken. In Montserrat begon de ommekeer naar innerlijkheid en deemoed. Op de terugreis naar Baskenland, zijn geboortegrond, stopte Ignatius in Manresa, langs de rivier Cardoner. Daar vond hij rust in een eigen spiritualiteit die krijgshaftigheid liet varen.

El Cardoner is een pelgrimstocht van de Vlaamse en de Nederlandse jezuïeten. Hij richt zich tot 35 plussers en werd aangekondigd met een eenvoudige brochure in onder meer de inforekjes van de abdij van Drongen.

Met 44 tochtgenoten liep ik elf dagen over de bergen en vlakten van de oostelijke Pyreneeën. Met pak en zak. Het stramien van de bezinningen en de uitwisselingen spiegelde zich aan de Geestelijke Oefeningen van Ignatius. De deelnemers varieerden van sportief tot kerks en alle schakeringen tussenin. De pelgrims reisden in groepjes van negen, per leeftijdscategorie. De natuur, de vriendschap, de inleidingen en gesprekken waren voedsel voor lijf en ziel.

Frans Crols

AGENDA

- 01/09/02** 10u Kortrijk O.L.Vrouwekerk Laudate Dominum H.Mis
08/09/02 10u15 Oostduinkerke St.-Niklaaskerk
Laudate Dominum Herdenkingsmis v/d bevrijding
15/09/02 11u Nieuwpoort Kapel van het revalidatiecentrum
"Ter Duinen" Schola Exaudi Domine H.Mis (03.449.43.15)
29/09/02 16u Aalst St.-Martinuskerk
Concert "Messe cum Jubilio" van Maurice Duruflé
06/10/02 10u Kortrijk O.L.Vrouwekerk Laudate Dominum H.Mis
13/10/02 10u Grimbergen Abdijkerk Schola Exaudi Domine
H.Mis (03.449.43.15)
13/10/02 16u Antwerpen Kerk van Kristus Koning
Schola Cantorum (03.777.80.82) en Schola Exaudi
Domine Concert
27/10/02 10u Kortrijk St.-Michielskerk Laudate Dominum
H.Mis Viering 75 jaar St.-Rafaelsgilde
27/10/02 10u Antwerpen Carolus Borromeus Exaudi Domine H.Mis
01/11/02 17u Kortrijk Kerk v/h O.L.Vrouwehospitaal
Laudate Dominum Plechtige Vespers en lof.
01/11/02 18u Antwerpen St.-Pauluskerk
Schola Gregoriana Antwerpen Plechtige Vespers
02/11/02 19u Kortrijk O.L.Vrouwekerk Laudate Dominum
Requiemmis.
16/11/02 20u15 Mortsel St. Benedictuskerk Schola Cantorum
en Schola Exaudi Domine concert
17/11/02 20u St. Niklaas St. Niklaaskerk Schola Cantorum en
Schola Exaudi Domine concert
26/12/02 18u Antwerpen St.-Pauluskerk Schola Gregoriana
Antwerpen Plechtige vespers

Elke eerste en derde zondag van de maand om 10u30, zingt de Schola Gregoriana Antwerpen tijdens de hoogmis in de Antwerpse St. Pauluskerk. Informatie: cantabo@advalvas.be De Bosschaertstraat 174, 2020 Antwerpen tel: 0485. 763005 fax: 03. 275. 62. 52 Op 8 september verzorgen zij ook een televisiemis, samen met het kamerkoor, Capella Sancti Pauli. Als basis wordt de Missa Brevis in F (K.V) van W.A. Mozart uitgevoerd.

Op zaterdag 23 november 2002 vanaf 12u, organiseert de Heilig Hart parochie te Schoten-Deuzeld een ontmoetingsdag in de geest van Taizé. Het wordt een dag van zang en gebed. Informatie: Fam. Delanghe, M. Luyckxstraat 11, 2900 Schoten, Tel: 03. 647.08.17

NIET VERGETEN

Internationaal Festival van Watou: van donderdag 29 mei tot en met zondag 1 juni 2003!

CURSUS

Cursusdagen Drongen

CURSUS 1A

namiddag:	2002: 23/11, 14/12	2003: 18/1, 15/2, 15/3
voormiddag:	2002: 30/11	2003: 11/1, 25/1, 22/2, 22/3
volledige dag:	2003: 29/3	

CURSUS 1B

volledige dag:	2003: 22/2, 22/3, 29/3
----------------	------------------------

CURSUS 2 & 3

volledige dag:	2002: 23/11, 14/12	2003: 18/1, 15/2, 15/3, 29/3
----------------	--------------------	------------------------------

PRAKTIJKSESSIE (CURSUS 2 & 3) 2003: 08/02 (volledige dag)

PRAKTIJKSESSIES VOOR AFGESTUDEERDEN (in Affligem)

volledige dag:	2002: 7/12	2003: 11/1, 8/2
----------------	------------	-----------------

NB.: dankzij de hulp van een goede sponsor is de praktijk sessie voor cursus 2 en 3 inbegrepen in de cursusprijs, en kunnen wij de prijs voor de praktijk sessies voor afgestudeerden op 12 EUR per dag houden.

CENTRUM

Administratie cursisten

Lucienne Van Gastel, A. Vereeckestraat 1/6 B-2220 Heist o/d Berg
Tel: 015. 24.13.63 E-mail: cursist.gregoriaans@pandora.be

Betalingen
Op rek. nr.890-0144155-44 bij Dhr. Jos Brausch
G. Gallierlaan 5 9000 Gent
Vanuit Nederland met gekruiste cheque.

Informatie over de inhoud v/d cursussen
Frans Bastiaensen, Bloemenlaan 26 B-2950 Kapellen.
Tel: 03. 664.15.45 E-mail: fransbastiaensen@hotmail.com

REDACTIE

Myriam Vervoort-Van den Hauten, Mortselveldenlaan 8
B-2640 Mortsel Tel: 03. 449.43.15
E-mail: centrum.gregoriaans@advalvas.be

De redactie laat mensen aan het woord die een interessante mening vertolken. Ze respecteert daarbij alle opinies zonder onderscheid. De auteurs ondertekenen daarom hun bijdragen. De meningen die zij vertolken zijn persoonlijk en vallen niet noodzakelijk samen met de meningen van de redactie.

De volgende nieuwsbrief zal op 15 december verschijnen. Teksten hiervoor moeten de redactie uiterlijk voor 15 november 2002 bereiken.

Dit is de laatste gratis nieuwsbrief voor alle cursisten en our cursisten. Voortaan zullen enkel nog onze cursisten de nieuwsbrief gratis ontvangen. Oud-cursisten en andere geïnteresseerden kunnen een jaarabonnement nemen (4 nummers) door storting van 5 euro op rek. 890-0144155-44 met vermelding "abonnement nieuwsbrief gregoriaans". Voor een steunabonnement betaal je 13 euro, voor een beschermend abonnement 26 euro.

Discussiegroep en mailinglist gregoriaans: surf naar:
<http://www.egroups.com/subscribe/gregoriaans> en klik op de JOIN-knop.
Uitgebreide informatie over gregoriaans op het net:
<http://listen.to/plainchant>

BIJSCHOLINGEN

Cursus Latijn

Het Centrum richt opnieuw een cursus Latijn in. Ditmaal vallen de cursusdata buiten de periode dat de cursus gregoriaans in Drongen wordt ingericht. Zo hopen we meer tegemoet te komen aan de wens van onze cursisten.

Dhr. Luc Vermeulen zal ons telkens op zaterdagmorgen van 8u30 tot 12u in St. Niklaas - in het St. Jozef Klein Seminarie, Collegestraat 31 - wegwijzen maken in het kerklathuis.

Data: 19 april 2003, 17 mei, 14 juni, 20 september, 18 oktober en 15 november.

Elke woensdagavond van 19u30 tot 21u30 : gregoriaanse zangstondes voor alle liefhebbers olv Werner Beheydt in de St. Theresiakerk, Grote steenweg 650, 2600 Berchem. Informatie: 056.22.54.24.

De Academie de Chant Grégorien organiseert in de Basiliek van het Heilig Hart van Brussel initiatiecursussen en verdiepingscursussen gregoriaans. Zij zullen telkens doorgaan op zaterdagmorgen van 9u tot 12u10.

Data: 16 en 30 november 2002, 11 en 25 januari 2003, 8 en 22 februari 2003 en 8 en 22 maart 2003. De voertaal is Frans. Dhr. Louis Tonneau en dhr. Guy Willems zullen de initiatiecursussen geven. Mevr. Ph. Van Zuylen en dhr. Bruno Zeegers zullen de verdiepingscursussen voor hun rekening nemen. Informatie: dhr. B. Zeegers, Den Blakkenlaan 26, 9230 Wetteren, tel: 09/ 369.38.68, fax: 09/ 366.46.85. Inschrijvingen bij Mevr. M.Gruslin, F. Pirestraat 30, 1090 Brussel.

"Deze nieuwsbrief werd mee mogelijk gemaakt door de financiële steun van de Groep Leonard en Trends Top 30.000"

Gregoriaans op het net : <http://listen.to/plainchant>
Jaargang 4, nummer 1, Sept. 2002